

Hangszertanítás-zenetanítás 2020. tavaszán

Mennyire másképp terveztem még tavaly novemberben az idei tavaszt, amikor jegyet vettem Grigorij Szokolov koncertjére! Ahogy a szegedi február is a folyamatos felkészülés jegyében telt el a zeneiskolás hegedűseim korrepetíciós órái során, hiszen annyi versenyre és megmérettetésre dolgoztunk, gyakoroltunk közösen! És a zongoristáim... és egy továbbképzés jellegű előadás formálódó ötlete... és egy esküvő, melyre a zongoraszólammal készültem... igen... a tervek egy pillanat alatt szertefoszlottak a koronavírus megjelenésével és megtanultam, vagyis mindnyájan megtanultunk alkalmazkodni az új életformához, ahogy a digitális oktatási-nevelési rendhez is.

Valójában hetek óta különleges és egyben szokatlan helyzetben tanítanak a zenetanárok ugyanúgy, mint a közismereti tantárgyak pedagógusai. A hétköznapi iskolai környezet helyett az otthonunk, a saját hangszerünk a kiindulási pont és innen fejlesztjük a növendékeink zenei képességeit. Bátorítjuk őket, dicsérjük az önállóságukat, sikerként éljük meg az egészen apró pozitív változást is. Ezzel a zeneoktatásunk egy nagyon lényeges részét említettem meg: a gyermek személyes, önálló zenei elképzeléseinek megjelenését is megfigyelhettük az internet segítségével. Tapasztalataim szerint eltérő minőség, és különböző szint jellemzik ezt az egyéni képességet. Ettől függetlenül a tanulás, a hangszerkezelés fejlesztésének épp az a célja mindenkinél, hogy a tanuló eszközöket kapjon a jó és a jobb megoldáshoz, önállóan képes legyen szavakba önteni a hiba lehetséges okát, és akár a jó terápiát is. Pontosan ezt olvashatjuk egyébként a nagyszerű zongorapedagógus szakmódszertani könyvében: „így lesz a beteg idővel a saját orvosa”. (Varró, 1989)

A távoktatáshoz szükséges technikai háttérket és az alkalmazásokat ismerő digitális tudás az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően adottak voltak a pedagógus számára és a „vonal” másik végén, a hívást váró tanítványok családjai is örömmel fogadták az új, rendhagyó zeneórákat. A közös munkát, a speciális tanórát a kapcsolat egy lényeges eleme viszont gyengíthette: az internet gyorsasága, minősége. A „bugyborékoló” háttérzaj, a képtől elmozduló hang, a hosszabb időre is kimaradó, eltűnő hangok, illetve a hangszínek változatosságát kiegyenlítő modern technika több alkalommal is megkeseríthette a zenetanárok életét.

Ez az oktatási forma számomra egy megszokott, a gyakorlati hasznát felismerő tanítási-tanulási folyamatot jelenti, régóta használom. Az otthoni gyakorlás felvételének elemzésével közelebb kerülök az önálló tanulói munka hatékonyságának beállításához, finomításához. Jó összekötő kapocs az előző órához, miközben lényeges motiváló ereje van: melyik tanuló ne szeretné azt bizonyítani, hogy a hangszeres játéka „hibátlan”, technikája pazar, vagy azt, hogy előadásában a tempó, a karakter, a mondanivaló a zeneszerző igénye szerint összhangban áll egymással. Az újdonság leginkább abban jelent meg, hogy ez a készségfejlesztő tantárgy felbukkant az online platform valamelyikén, ahol a szavak erejével igazolhatom azt, hogy a növendékem megértette egy-egy alkalmazkodó mozdulat miértjét, a kottaolvasás és az ujjrend fontosságát, az utánzás gyakorlati hasznát, vagy azt, hogy a fantáziájuk megmozgatásával egy új szintre emelhetjük a zeneművek művészi megoldását.

Érdekes élmény szembesülni azzal, hogy a zeneiskolai órák alatt rutinszerűen használt fogalmak (pl. előjegyzés, ütemmutató szám, üléstávolság, utánnyomásos pedálhasználat) mennyire kívánják az újbóli elmagyarázást, értelmezést. Örültem, hogy az élet lüktetésének lelassulása egy-egy hiányterület felbukkanását eredményezte, hiszen a gyerekek elméleti tudása mindenképpen teljesebbé vált, és az én pedagógiai módszerem is finom korrekciót kapott. Milyen tekintetben? Pedagógiai gyakorlatomban az eddigi nagybetűs „tanítás” szó mellett súlyozottan jelent meg a „tanulás”-ra rávilágítás igénye a nyílt mondatok és a sugalmazó, rávezető kérdések segítségével. Hatékonyabb feladatmegoldást eredményezett még a legkisebbeknél is az induktív gondolkodást fejlesztő stratégia intenzívebb használata, gondolok itt a hasonlóság és a különbözőség felismerésére, és az ismeretek rendszerbe foglalására. (Klauer, 1997)

A digitális oktatás egy másik, személyes pillanatát írom le a következő sorokban. Milyen furcsa helyzetet teremtett az, amikor nem tudtam arról, hogy a szülő is ott van a szobában a zongoraóra alatt és hallja minden szavam. Arra a megjegyzésemre, hogy szívem szerint a növendékem bal vállát finoman megérinteném, hogy a tanuló rájőjjön arra, hogy az előadás feszültsége miatt a testhelyzete rossz irányban elmozdult, azonnal érkezett a szülői válasz, ő szívesen segíti munkámat, szóljak bátran, mit tegyen. Az óra jó hangulatához mindenképpen hozzájárult ez a szülői felajánlás, de eszembe juttatta azt is, hogy mennyire igényli a hangszeroktatás a személyes jelenlétet, a tanári bemutatást egy-egy billentésforma, technikai elem vagy karhasználat során. Milyen jó lenne újból az iskolai környezetben tanítani!

Végül egy másik élethelyzetről: szomorúan szembesültem azzal, hogy a következő tanévben zenei pályára készülő növendékeim milyen kicsi szintetizátoron gyakorol otthon. Én ebből semmit sem vettem észre az „átlagos” tanítás során, mert ő kitartó szorgalommal járt nap, mint nap a zeneiskola gyakorló termében található pianínóhoz, illetve vidékre a nagymamájához, ahol megfelelő méretű zongora van. Az idősebb korosztály védelme és az iskola bezárása miatt nála az otthoni gyakorlást jelentő eszközöket a pedál nélküli szintetizátor és az irodai karfás, gurulószék jelentette. A megfelelően kiválasztott darabokkal (pl. J. S. Bach kétszólamú invencióival) mégis sikeresnek érzem ezt az időszakot, mert nem szegte kedvét a kényszerhelyzet, és a nagy barokk zeneszerző lelkes előadójává vált. Az igényes hang végső beállításával a következő tanév iskolanyitásánál biztos, hogy foglalkozni kell majd, mert a minőségi előadást a gyakorlóhangszere nem tette lehetővé. Valószínűleg az írásomat olvasó kollégák ezen a ponton számtalan hasonló történetet mesélhetnének.

Alapvető tulajdonságom a tanítási-tanulási folyamatok értékelése, ezért mérlegre tettem az elmúlt heteket és a következő eredményeket kaptam:

- ❖ az oktatási környezet megváltozásával felértékelődött a szülők szerepe,
- ❖ a partneri bizalom tovább erősödött, hiszen a tanárokat beengedték a tanulók otthonába,
- ❖ a pedagógusok még leleményesebbé váltak az ismeretek átadása során,
- ❖ megnőtt a számítógép előtt töltött órák száma,
- ❖ lényegesen megterhelőbb feladat lett az online zenetanítás,
- ❖ a tananyag mennyisége alkalmazkodott a tanulói igényekhez, de inkább az volt jellemző, hogy a gyerekek még többet gyakoroltak, és az előre tervezett tananyag kevésnek bizonyult.

Ez időszak alatt a feltöltődést, a sikerélmények megélését adtuk tanítványainknak az új művek „titkos írásának” megfejtésével és zenei hangokba öntésével. Nem kétséges, hogy ezek a gyerekek továbbra is folytatni fogják zenei tanulmányaikat, és arra biztatom a szülőket, hogy jöjjenek, keressenek minket! Szeptemberben ismét kitárulnak a zeneiskolák kapui, a tanárok és a hangszerek alig várják, hogy ismét személyesen találkozzanak mindenkivel!

Szeged, 2020. május 23.

Erős Andrea

a szegedi Király-König Péter Zenei AMI zongora tanára

Felhasznált irodalom:

Klauer, Karl Joseph: A tanulás és a kognitív képességek fejlesztése. Iskolakultúra, 1997.

<https://core.ac.uk/download/pdf/85132871.pdf>

(utolsó megtekintés időpontja: 2020. 05. 23.)

Varró Margit: Zongoratanítás és zenei nevelés. (Ábrahám Mariann és Krause Annamária gondozásában) Editio Musica, Budapest, 1989. 63.oldal